

РЕЦЕНЗІЇ

Рецензія на монографію Савенко В. В. “Закон у структурі правової реальності”

Перебудова правової свідомості з позицій домінування в ній цінностей права та моралі, реформування правової системи, введення нових форм забезпечення законності та правопорядку, інші фактори, що супроводжують рух України в бік цивілізованих європейських країн, потребують перегляду звиклих, на перший погляд, проблем. Зокрема, це стосується проблеми співвідношення закону та правової реальності як важливої частини соціального буття.

Суттєво, що автор порушує цю проблему за умов, коли правова свідомість українців формується у напрямі сприйняття правової реальності як необхідної умови оптимальної та ефективної життєдіяльності кожного громадянина зокрема і суспільства загалом. Підвищення рівня правової свідомості громадян, демонстрація спільної зацікавленості у розбудові такої правової дійсності, яка б на ділі підпорядковувалась нормам права й закону, характеризує нинішні українські реалії.

Зрозуміло, що правова реальність не є застиглим і незмінним явищем. Вона може змінюватись під впливом різних чинників, залежить від них. Значною мірою вона є такою, якою створюють її громадяни, втілюючи в дійсність цінності права.

Вагомий вплив на характер і зміст правової реальності має закон. Саме він регламентує правила гри на полі правової дійсності: правовий закон створює таке буття права (правову реальність або дійсність), яке відповідає інтересам демократичної держави, вимогам громадянського суспільства, стимулює актуалізацію серед громадян цінностей права та закону.

Неправовий закон, навпаки, спотворює його зміст і в тоталітарних державах може ґрунтуватися на своїй протилежності — неправі (термін Г. В. Ф. Гегеля). У монографії, на жаль, діалектика взаємозв'язку «право — неправо», «правовий закон — неправовий закон» не досліджувалась, адже автор обмежив своє завдання вивченням винятково місця правового закону в структурі правової реальності.

Його мета полягала в тому, щоби на філософсько-правовій основі дослідити складний характер взаємодії закону та правової реальності, надати цій науковій проблемі міждисциплінарного статусу.

Схвального відгуку заслуговують:

- авторський аналіз витоків вивчення проблеми співвідношення закону та правової реальності;
- застосування порівняльного підходу у вивченні вітчизняного і зарубіжного досвіду експлікації закону у правову реальність;
- здійснення філософсько-правового аналізу під час вивчення і теоретичних, і практичних аспектів взаємовідносин у форматі «право — закон — правова реальність»;
- вивчення питання про статус правової реальності у процесах формування громадянського суспільства та демократичної держави.

Монографія має визначену мету, відповідно до якої структурований матеріал складається з чотирьох розділів, вступу та висновків.

В основі дослідження — солідна бібліографічна база, яка містить 429 позицій.

Виклад матеріалу послідовний, розгляд заявлених питань здійснюється автором згідно з обраним планом.

У вступі автор позиціонує своє дослідження як міждисциплінарне, зауважує, що морально-правова тематика в нинішніх умовах формування громадянського суспільства та демократичної і правової держави в Україні підкреслює важливість утвердження світоглядно стійких, обґрунтованих у межах філософсько-правового дискурсу, фундаментальних принципів, що виражатимуть законність, правопорядок, суспільно-політичну стабільність тощо.

Пафос автора, як бачимо, спрямовано на вирішення шляхетних завдань у відповідних розділах монографії крізь призму філософсько-правового підходу.

У першому розділі зосереджено теоретико-методологічний матеріал дослідження закону у структурі правової реальності.

Другий розділ монографії присвячено філософському осмисленню закону та правової реальності. Зокрема, розкрито філософський зміст правового закону, відображено його значення для обґрунтування правової реальності, детально досліджено вплив закону на формування свідомості та світогляду людини тощо.

У третьому розділі автор розробив методологію вивчення правової реальності. Зокрема, на основі досліджень правової реальності у філософії права проаналізовано онтологічне визначення правової реальності, виявлено взаємовплив правової реальності та правосвідомості, розкрито зміст правової реальності як відображення буття права.

У четвертому розділі автор розглянув філософсько-правову обумовленість впливу закону на правову реальність, розкрив філософський зміст відношення «право – закон – правова реальність», окреслив правову реальність формування громадянського суспільства та демократичної держави у вимірі законслухняності.

Внесок автора у філософію права за розгляду обраної наукової проблеми можна підсумувати у таких висновках:

- право та закон виступають єдністю ідеологічного наповнення та нормативного закріплення;
- право – як цілісний феномен і закон – як мікрофеномен усередині структури права; право – як явище вічне й статичне, закон – як перманентне та динамічне;
- право – як ідеологічне надбання конкретного просторово-часового континууму і закон – як джерело об'єктивного права в межах конкретної правової системи;
- право – як організатора та закон – як упорядника суспільних відносин; ідеал – для категорії «право» та норма – для категорії «закон»; благо – для категорії «право» та справедливість – для категорії «закон»; єдність особливостей (відмінності) та одиничності (самодостатності); єдність структурно-функціональних характеристик і змістовної сутності; право – як позачасове та позапросторове надбання та закон – як історико-культурну конкретність.

Можна констатувати, що монографія має завершений характер, є самостійним внеском автора у розвиток філософсько-правової проблематики.

Актуальність дослідження та наукова перспективність обраної проблематики підсилюються сферою міждисциплінарних інтересів, спрямованих на вивчення не лише онтологією права, але й філософією, етикою та іншими науками.

**Професор кафедри теорії та філософії права
Навчально-наукового інституту права та психології
Національного університету «Львівська політехніка»,
доктор юридичних наук, професор М.С. Кельман**

